

Ağ Teorisi Çerçevesinde Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin İletişim Biçimleri ve Kültürlerarası İletişim

Communication Styles of Turkish Immigrants Living in Germany and Intercultural Communication within the Framework of Network Theory

Nurcan TÜFEKÇİ*

 0000-0002-8101-3721

MAKALE BİLGİSİ

Başvuru: 16.02.2022
Düzeltilme Talebi: 22.03.2022
Son Düzeltilme: 29.03.2022
Kabul: 06.04.2022
Online Yayın: 15.04.2022

Anahtar Kelimeler:

Sosyoloji
Ağ Teorisi
Almanya
Köken Ülke Göçmenleri
Yerel Halk

ÖZ

Bu araştırma Almanya'da yaşayan göçmenlerimizin, köken ülke göçmenleri (Türkler) ve yerel halkla (Almanlar) iletişim biçimlerinin incelenmesi amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama yönetimi olarak nicel araştırma yöntemi, veri toplama aracı olarak online anket seçilmiştir. Online/internet tabanlı anket ile araştırmaya Almanya'nın farklı eyaletlerinden (12 eyalet) 121 göçmen katılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formunda göçmenlerin yaşı, eğitim düzeyi, Almanya'da bulunma süresi, Almanya'ya ilk geldiklerinde barındıkları yer, buldukları kuşak, Almanca dilini bilme durumları, Alman halkıyla iletişim kurmada dil problemi yaşama durumları gibi demografik özelliklerinin yansira Almanya'ya geliş nedenleri, yaşadıkları yerde köken ülke göçmenleriyle tanışma yolları, Almanya'da kimlerden destek aldıkları, köken ülke göçmenleri ve yerel halkla görüşme sıklığı ve iletişim yolları, ilerleyen dönemlerde yaşamlarını sürdürmek istedikleri yer konularına ilişkin sorular bulunmaktadır. Araştırma kapsamına alınan göçmenlerin %64.5'inin kadın, %35.5'inin erkek, %51.2'sinin 18-35 yaş arasında, %48.8'inin 36-50 yaş arasında, %49.6'sının üniversite, %28.1'inin ortaokul/lise, %22.3'ünün yüksek lisans/doktora eğitim düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Göçmenlerin yaşadıkları yerde köken ülke göçmenleriyle tanışma yolları, Almanya'da kimlerden destek aldıkları, köken ülke göçmenleriyle görüşme sıklığı ve iletişim yolları ve yerel halkla görüşme sıklığı konuları yaş dağılımları açısından incelendiğinde istatistiksel açıdan bir farklılık bulunmazken ($P>0.05$), Almanya'ya gelme nedeni, yerel halkla iletişim kurma yolları (sosyal medya aracılığıyla iletişim) ve ilerleyen dönemlerde yaşamlarını sürdürmek istedikleri yer (burada sürekli kalmak) konuları ile yaşları arasındaki ilişkinin istatistiki açıdan önemli olduğu bulunmuştur ($P<0.05$). Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda geçerli önerilerde bulunulmuştur.

*Yazar İletişim/ Corresponding Author: Nurcan Tüfekçi (Doktora Öğrencisi), Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye [✉ nurcan.tufekci@hacettepe.edu.tr](mailto:nurcan.tufekci@hacettepe.edu.tr)

Kaynak Gösterimi/ Citing This Article: Tüfekçi, N. (2022). Ağ teorisi çerçevesinde Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin iletişim biçimleri ve kültürlerarası iletişim. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 3(1), 17-35. doi:10.52108/2757-5942.3.1.2

ARTICLE INFO

Submitted: 16.02.2022
Revision Requested: 22.03.2022
Final Revision Received: 29.03.2022
Accepted: 06.04.2022
Published Online: 15.04.2022

Keywords:

Sociology
Network Theory
Germany
Country of Origin Immigrants
Local People

ABSTRACT

This research was planned and carried out to examine the communication styles of our immigrants living in Germany, immigrants from their country of origin (Turks) and local rights (Germans). In the research, a quantitative research method was chosen for data collection management, and online questionnaire was selected as a data collection tool. One hundred twenty-one immigrants from different states of Germany (12 states) participated in the research with an online/internet-based survey. There are questions about immigrants' age, education level, length of stay in Germany, place of residence when they first came to Germany, generation, knowledge of the German language, in addition to demographic characteristics such as language problems in communicating with German people, the reasons for coming to Germany, ways of meeting immigrants from the country of origin where they live, from whom they receive support in Germany, the frequency of contact and communication with the immigrants from the country of origin and the local people, the place where they want to continue their lives in the future in the questionnaire used in the research. It was found that 64.5% of the immigrants included in the study were women, 35.5% of them were male, 51.2% were between 18-35 years old, 48.8% were between 36-50 years old, about education, 49.6% were a university, 28.1% are secondary school/high school, 22.3% are postgraduate/doctoral level. While the ways of meeting immigrants from their country of origin in their place of residence, from whom they received support in Germany, the frequency of meeting with immigrants from their country of origin and communication ways and the frequency of meeting with local people, there was no statistical difference in terms of age distribution ($P>0.05$), it was found that the relationship between the reasons for coming to Germany, the ways of communicating with the local people (communication via social media) and the place where they want to continue their life in the future (staying here permanently) and their age were statistically significant ($P<0.05$). As a result of the findings obtained in the study, valid suggestions were made.

1 Giriş

1990'lı yıllarda sosyolojide kullanılmakta olan "ağ" kavramı göç olgusunu açıklamakta kullanılmaya başlanmıştır. Göçü, göçmen ve göçmenlik üzerinden anlamaya ve analiz etmeye fırsat veren (Çağlayan, 2006: 85), köken ülke ile yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantıları ifade eden ağ (network) kavramı, gerektiğinde yardım almak, iş bulmak için başvurulmuş bir çeşit toplumsal sermayedir (Abadan-Unat 2017: 64). Benzer biçimde Massey vd. (1993: 448), göçmen ağlarının insanların yabancı istihdama erişmek için yararlanabilecekleri bir tür sosyal sermaye olduğunu belirtmiştir. Faist (2003: 84-86) ağın, toplumsal, ekonomik, siyasi etkileşim ağlarından olduğu kadar, akrabalık grupları veya topluluklar gibi birlikteliklerden meydana gelen köken ülkeden hedef ülkeye taşınan kanallar olarak hizmet ettiğini, güçlü bağların yanı sıra zayıf ağların da uluslararası göçte rol oynadığını risk ve maliyetleri azalttığını dile getirmiştir. Almanya'ya göçün 1960 yıllardan beri zaman zaman azalsa da iş, eğitim ve iltica için hala devam etmesi ağ teorisinin varlığı ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Göçmen ağ teorisi sayesinde göçmenler iş bulma, barınma ve kimi zaman finans ve sosyal çevre oluşturma konularında dayanışma içinde olmaktadır.

Göçmen ağ teorisi, göçmenlerin kısa vadede uyumu, uzun vadede entegrasyonu üzerine odaklanmaktadır. Bu ağlar göç edenlerin kendi topluluklarıyla bağlarını güçlendirirken yerel topluluklarla temasını sınırlandırabilmektedir (Gurak ve Caces, 1992: 153; Çağlayan, 2006). Akbaş (2012: 336) iki farklı ülke arasında ağlar ve bağlar oluşturan ve yeni toplumsal alan yaratan göçmenlerin hem geleneksel hem yeni dayanışma biçimleri geliştirdiğini, bu durumun uyum politikalarına uygun gibi görülmeyle birlikte, göçmen grupların hiçbir sınıfsal bilinci olmayan, içine kapanık yapılar halindeki varoluşunu yeniden üreten bir işlev gördüğünü dile getirmiştir. Benzer biçimde Yaman (2014: 286) göç edilen ülkede gettolar halinde yaşamının, kendi ülkelerinden kişilere ait işletmelerde çalışmanın göçmenlerin dil öğreniminde yavaşlamaya ve içinde yaşadıkları sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik durumdan bağımsız bir yaşam sürmelerine neden olduğunu belirtmiştir. Portes (1998: 15) ise ağların kişi üzerinde aşırı taleplerin ve bireysel özgürlüklerin kısıtlanması gibi olumsuz taraflarının olduğunu belirtmiştir. Benzer biçimde İhlamur-Öner (2012: 312) Tilly'e (2007) atıfta bulunarak ağların bireysel özgürlüklerin kısıtlanmasına, kaynakların paylaşımına, yeni sorumluluklara, yükümlülükler neden olabildiğini dile getirmiştir.

Yeni dönemde bu ağlara ilave olarak göçü heveslendiren, hedef ülke için rehberlik eden dijital ağları da eklemek mümkündür. Gencer ve Aktan (2021: 1145) dijitalleşmenin hayatımıza girmesiyle sadece teknolojik gelişmelerin yaşanmadığını aynı zamanda sosyal yaşamın birçok alanının, dijital iletişim ve medya altyapıları ile yeniden yapılandığını dile getirmiştir. Van Dijk (2016) bilişim ve iletişim teknolojilerinin etkisi altında evrim geçiren toplum türünü açıklamak için kullanılan kavramlardan birinin ağ toplumu olduğunu bunun, sosyal ve medya ağlarından oluşan bir altyapının toplumun her seviyesindeki -bireysel, grupsal/örgütsel ve sosyal- örgütlenme tarzını belirlediği modern bir toplum türü olduğunu, bu ağların giderek artan bir biçimde toplumun (bireyler, gruplar ve örgütler) her bir birimini veya parçasını birbirine bağladığını (Van Dijk, 2016) dile getirmiştir. Law (2020: 61) (aktör) ağ teorisi kavramının, sadece insanları değil aynı zamanda teknoloji ve gereçlerden meydana gelen kurumlar, pratikler ve failleri de incelediğini, pratikleri oluşturan öğelerin ilişkisel olduklarını ve bu öğelerin pratiklerin biçimlerini ve niteliklerini yalnızca başka öğelerle etkileşim halinde iken meydana getirdiği varsayımına dayandığını belirtmiştir. Castells (2005: 473), De Kerckhove'e (1997) atıfta bulunarak internetle ilgili ağların oluşumunun ve yayılmasının, yeni iletişim araçlarının yapısını, ağın mimarisini, ağa bağlı olanların kültürünü ve iletişim biçimini değiştirdiğini dile getirmiştir. Olgun (2020: 211) dijital kültürün, dijital alan içerisinde, bireyin iletişim biçimlerinin değişmesiyle (dolaylı iletişim) küresel olarak çok boyutlu görümünün giderek tek boyutlu hale dönüşen nitelik gösterdiğini belirtmiştir. Ancak Van Dijk (2016) dijital kültürün, dijital medya araçlarıyla meydana getirilen yaratıcı bir süreç olduğunu, bu kültürün, modern kültürü giderek artan biçimde şekillendiren özelliği olduğunu dile getirmişti. Ölçekçi (2020: 151) ağ toplumunun tarihten ve coğrafyadan soyutlayarak kültürü yakından etkilediğini, etkilenimin sosyal medya aracılığıyla küresel ağlara eklenildiğini, varlığını sürdürdüğünü dile getirmiştir. Dijital ağlarla iletişimin, paylaşımın ve kültürel etkileşimin süreklilik kazandığını belirtmiştir. Dijital çağda iletişim teknolojilerinde sürmekte olan dönüşüm, iletişim medyasının erişimini, ağ içerisindeki sosyal yaşamın tüm alanlarına genişlemekte, yani sürekli değişen kalıp içerisinde aynı anda hem küresel hem yerel olabilmektedir (Castells, 2012: 14). Yeni iletişim sistemi farklılıkları barındırması, çok

biçimliliği ve çok yönlülüğü sayesinde bütün ifade biçimlerini kapsayabilen, bütünleştirebilen bir sistemdir (Castells, 2005: 499-500). Bu çerçevede dijital ağların varlığıyla, göçmenlerin ağ kuramının odağı olan geleneksel dayanışma örüntülerinden (Akbaş, 2012: 335) çıktığını söylemek mümkündür.

Çok uzun yıllardan beri ülkemizden Almanya’ya devam eden göç, kimi dönemlerde yoğunlaşmış, kimi dönemlerde seyrekleşmiştir. Günümüzde ise yoğun olmamakla birlikte iş, evlilik ve eğitim amaçlı gerçekleşmektedir. Günümüzde orada doğup büyüyen üçüncü hatta dördüncü kuşak köken ülke göçmenlerini barındıran Almanya’da, ağ teorisi kavramının kullanılıp kullanılmadığı, kullanılıyorsa ne derece kullanıldığı, hangi yollarla kullanıldığı, göçmenlerin bireysel bağlantılarının etkinliği bu araştırmanın temel konusudur. Bu çerçevede, bu çalışmada hem ülkemizden ilk giden göçmenlerin çocukları (ikinci kuşak) hem de orada doğup büyüyen çocukların (üçüncü kuşak) ve yakın dönemde/sonradan göç etmiş olanların (evlilik/egitim/iş/iltica), köken ülke göçmenlerle ve yerel halkla iletişim biçimleri ele alınmıştır. Bu kapsamda, bu çalışma, ikinci ve üçüncü kuşak ve yakın dönemde (sonradan giden) göç eden göçmenlerin ağ teorisi unsurlarından faydalanıp faydalanmadıkları, faydalanıyorlarsa hangi yollarla faydalandıklarını incelemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

2 Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

1960’larda göç eden köken ülke göçmenlerinden (birinci kuşak) sonra, ikinci kuşak ve özellikle üçüncü kuşak göçmenlerinin hem köken ülke göçmenleriyle hem de yerel halkla iletişimlerinin, artacağı ve kültürlerarası iletişimin, etkileşimin yaşanacağı öngörülmektedir. Son yıllarda Almanya’ya göç, en fazla yakın dönem diyebileceğimiz 2017-2019 yılları (70.425) arasında (Almanya Federal İstatistik Ofisi, 2022) yaşanmıştır. Göçmenlerin Almanya’ya eğitim, iş amacıyla göç ettikleri ve genel olarak genç nesil olacağı - Almanya Federal İstatistik Ofisi verilerine göre Almanya’da bulunan köken ülke göçmenleri arasında 20-45 yaş grubu en büyük oranı oluşturmaktadır- (Almanya Federal İstatistik Ofisi, 2022) ve yeni insanlarla, yeni kültürlerle tanışmaya açık olacağı öngörüldüğünden, köken ülke göçmenlerle iletişim kurmakla birlikte yerel halkla iletişiminde artış olacağı düşünülmektedir. İletişimdeki artış göçmenlerin yaş durumlarına göre değişiklik gösterecektir. Yaş kişinin hayata bakışında, kişisel yöneliminde, gelişiminde, insanlarla etkileşiminde, iletişiminde önemli rol oynar. İlk giden göçmenlerden sonra ikinci kuşağın ve daha çok üçüncü kuşağın (yaşları daha küçük olduğu için) köken ülke göçmenleriyle iletişimi devam edecek ve yerel halkla etkileşimi artacaktır.

Bu bağlamda bu çalışmada katılımcıların yaş dağılımlarının Almanya’ya gelme nedenleri konularında, köken ülke göçmenlerle tanışma yollarında, destek alma konularında, köken ülke göçmenlerle (Türkler) ve yerel halkla (Almanlarla) iletişim sıklıklarında, iletişim yollarında ve ilerleyen dönemlerde yaşamlarını sürdürmek istedikleri yer konularında bir farklılık oluşturup oluşturmadığı sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede araştırmanın hipotezleri aşağıda belirlenmiştir.

H0: Göçmenlerin Almanya’ya gelme nedenleri ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir.

H1: Göçmenlerin yaşadıkları yerde, köken ülke göçmenlerle (Türklerle) tanışma yolları ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir.

H2: Göçmenlerin Almanya’da destek alma konusu ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir.

H3: Göçmenlerin yaşadıkları yerde köken ülke göçmenleriyle (Türklerle) görüşme sıklığı ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir.

H4: Göçmenlerin yaşadıkları yerde köken ülke akrabaları/arkadaşlarıyla (Türklerle) iletişim yolları ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir.

H5: Göçmenlerin yaşadıkları yerde yerel halkla (Almanlarla) görüşme sıklığı ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir.

H6: Göçmenlerin yaşadıkları yerde yerel halkla (Almanlarla) iletişim yolları ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir.

H7: Göçmenlerin ilerleyen dönemlerde yaşamını sürdürmek istediği yer ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir.

3 Yöntem

3.1 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Almanya’da yaşayan 18-50 yaş aralığında, internete erişimi (sosyal ağ) olan Türk göçmenler oluşturmaktadır.

“İnternet tabanlı anketler büyük ölçüde, webde genel yayınlama yolu ile elde edilen gönüllü örneklemelere dayanmaktadır... İnternet tabanlı araştırmalar için gönüllüler incelenen konuda daha derinliğine bilgi verebilir... İnternet araştırmalarında (örneğin survey araştırmalarında, anket uygulamada) araştırmacılar evrenin büyüklüğü ve nitelikleri hakkında bir bilgiye sahip olmayabilir ve hatta aynı durum örneklem için de geçerlidir. Sadece internet kullanıcısı anlamında düşünülürse, internet kullanıcısının sayısı, sunucu veya bilgisayar kullanıcısının basit bir fonksiyonu değildir... Dahası, bir web sitesinde (örneğin kadınlardan daha fazla erkek) belli bir anketi ne kadar insan ve ne çeşit insan gördüğünü bilmek zordur. Ayrıca örneklemin belli dilimleri internette çıkarılabilir” (Tekindal, 2021: 286).

Van Dijk (2016) internete erişimi olanlar ve olmayanları tanımlamak için “dijital bölünme” kavramını kullanmıştır. Dijital teknolojiye (internet) eşitsiz erişim olması sadece gelir ve ekipman ile ilişkili olmayıp, zaman (yeni medyayı kullanacak zamana sahip olmak), zihinsel (yeterli teknolojik bilgi), sosyal (erişime sahip olmayı kolaylaştıran ağlar ve bağlar) ve kültürel kaynaklar (insanları erişim sahibi olmak için motive eden kültürel ödüller ve statü) olabilmektedir. Bu kaynakların dağılımı yaş, cinsiyet, etnik köken, zekâ, kişilik, sağlık gibi kişisel eşitsizliklere ve belirli iş veya meslek, eğitim seviyesi, fakir veya zengin bir ülkede doğmak, hane içerisinde konum (anne-baba veya çocuk) gibi konumsal eşitsizliklere sahip olmakla ilişkilidir. Tüm bu eşitsizlikler insanların yeni medyaya (sosyal medyaya) farklı derecede erişime sahip olmalarına sebep olmaktadır (Van Dik, 2005 akt. Van Dijk, 2016).

Amaçlanan konu hakkında uygun örneklemden veri toplanabilmesi için araştırmada olasılık dışı örnekleme yönteminden amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. “Amaçlı örneklemede araştırma için en iyi, en zengin bilginin nereden, kimden, kimlerden edinilebileceğine karar verilip, araştırma problemine cevap bulunabilecek bilgiler oradan sağlanır” (Tekindal, 2021: 170). Amaçlı örnekleme çerçevesinde katılımcılardan 18-50 yaş arasında olanların anket formunu doldurması istenmiştir. Online/internet tabanlı anket ile Almanya’nın farklı eyaletlerinde yaşayan (12 eyalet) toplam 134 katılımcıya ulaşılmıştır. 13 tanesi çeşitli nedenlerle iptal edilmiş ve araştırma 121 anket üzerinden tamamlanmıştır. Araştırma için, Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonun’dan 2022/2105647 sayı numarası ile etik kurul izni alınmıştır.

3.2 Veri Toplama Aracı ve Yöntemi

Araştırmada veri toplama yönetimi olarak nicel araştırma yöntemi, veri toplama aracı olarak da online anket seçilmiştir. “Google Forms” çevrimiçi ortamına aktarılan görüşme formu sosyal ağ (WhatsApp, Facebook, Instagram, Telegram) uygulamaları üzerinden katılımcılara ulaştırılmıştır. Araştırma formunun uygulama aşamasına geçilmeden önce araştırma formunun ilk sayfasında araştırmanın amacı, anketi doldurmak için gerekli süre, verilen cevapların gizliliği, katılımın tamamıyla gönüllü olduğu, araştırmacıyla irtibat hakkında katılımcılara ön bilgi verilmiştir. Anket formu katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ölçen Kişisel Bilgi Formu ile Almanya’da Yaşayan Köken Ülke Göçmenleri (Türkler) ve Yerel Halkla (Almanlarla) İletişim Biçimleri ve Kültürlerarası İletişim konularından oluşmaktadır. Araştırma için düzenlenmiş Kişisel Bilgi Formunda; göçmenin yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, hangi eyalette yaşadıkları, Almanya’da bulunma süreleri, ilk geldiklerinde barındıkları yer, buldukları kuşak, dil bilme ve iletişim kurmada dil problemi yaşama durumlarını belirlemeye yönelik sorular yer almıştır. Bunun dışında göçmenlerin, Almanya’da yaşayan köken ülke göçmenleri ve yerel halkla iletişim biçimlerini ve kültürlerarası iletişimi belirlemek amacıyla; Almanya’ya geliş nedenleri, göçmenlerle tanışma yolları, Almanya’da kimlerden destek aldıkları, hem köken ülke göçmenleri hem de yerel halkla görüşme sıklıkları ve görüşme yolları ve hangi ülkede yaşamak istediklerini belirlemeye yönelik sorular oluşturulmuştur.

3.3 Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Çalışmada katılımcılara ilişkin demografik ve tanımlayıcı bilgiler sayı, yüzde gibi tanımlayıcı istatistiklerle ifade edilmiştir (Tablo 1). Çalışmada Almanya’ya gelme nedenleri, köken ülke göçmenleriyle tanışma yolları, kimlerden destek aldıkları, köken ülke göçmenleri ve yerel halkla görüşme sıklıkları, görüşme yolları ve ilerleyen dönemlerde yaşamlarını sürdürmek istedikleri yer konuları için yaş dağılımları esas alınarak çapraz tablolar oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesi için SPSS programında Ki Kare Bağımsızlık Testi (X^2) uygulanmıştır. 2x2 tablolarda gözlerdeki beklenen frekansların tümü 25’ten büyük olduğunda Pearson Ki Kare Testi, gözlerdeki beklenen frekanslardan herhangi biri 5-25 aralığında olduğunda Continuity Correction Ki Kare Testi, gözlerdeki beklenen frekanslardan herhangi biri 5’ten küçük olduğunda Fisher Ki Kare Testi uygulanmıştır (Tablo 3, Tablo 4, Tablo 6, Tablo 8, Tablo 9). RxC düzenindeki tablolarda, gözlerdeki beklenen değer toplam göz sayısının %20 ve altında olduğunda Pearson Ki Kare testi uygulanmıştır (Tablo 2, Tablo 5, Tablo 7).

4 Bulgular

4.1 Demografik Bilgiler

Araştırma kapsamına alınan göçmenlerin %64.5’i kadın, %35.5’i erkektir. %49.6’sı üniversite, %28.1’i ortaokul/lise, %22.3’ü yüksek lisans/doktora eğitim düzeyindedir. %51.2’si 18-35, %48.8’i 36-50 yaş arasındadır. Katılımcıların %39.7’si 1-5 yıldır, %23.1’i doğduğundan beri, %17.4’ü 21 yıldan fazladır Almanya’da yaşamaktadır. Almanya’ya geldiğinizde nerede kaldınız sorusuna göçmenler arasından %28.9’u “Almanya doğumlu” olduğunu bildirmiştir. Bunu %26.4 ile kiralık dairede, %19.0 ile geçici olarak akraba yanında kaldığını belirtenler izlemiştir. Göçmenlerin %65.3’ü Almanca dilini konuşabildiğini, %32.2’si biraz konuşabildiğini %63.6’sı Almanlarla iletişim kurmakta dil problemi yaşamadığını bildirmiştir. Göçmen katılımcılar arasında %62.0’ı diğer (yakın dönemde/sonradan giden eğitim/evlilik/iş/iltica amacıyla) diyenler, %28.9’u üçüncü kuşaktan (ikinci kuşaktan gelenlerin çocuğu), %9.1’i ikinci kuşaktan (ilk gelenlerin çocuğu) olduğunu belirtenler gelmektedir. Katılımcıların %49.6’sı Kuzey Ren Vestfalya, %12.4’ü Baden, %9.9’u Hessen, %8.3’ü Bavyera, %7.4’ü Hamburg eyaletlerinde yaşamaktadır (Tablo1).

Tablo 1. Göçmenlerin Demografik Bilgileri

Cinsiyet	N	%	Eğitim Düzeyi	N	%
Kadın	78	64,5	Ortaokul/lise	34	28,1
Erkek	43	35,5	Üniversite	60	49,6
Toplam	121	100,0	Yüksek lisans/doktora	27	22,3
			Toplam	121	100,0
Yaş Grupları	N	%	Almanya'ya İlk Gelindiğinde Barınılan Yer	N	%
18-35 yaş arası	62	51,2	Almanya doğumlu	35	28,9
36-50 yaş arası	59	48,8	Otel	12	9,9
Toplam	121	100,0	Misafirhane	3	2,5
			Kiralık daire	32	26,4
			Geçici olarak akraba yanı	23	19,0
			Kendi evi/eşin evi	9	7,4
			Yurt/kamp	7	5,8
			Toplam	121	100,0
Almanya'da Bulunma Süresi	N	%	Almanca Dilini Bilme	N	%
Almanya doğumlu	28	23,1	Evet	79	65,3
1-5 yıldır	48	39,7	Hayır	3	2,5
6-10 yıldır	12	9,9	Biraz	39	32,2
11-15 yıldır	7	5,8	Toplam	121	100,0
16-20 yıldır	5	4,1			
21 yıldan fazla	21	17,4			
Toplam	121	100,0			
Bulunulan Kuşak	N	%	Alman Halkıyla İletişim Kurmada Dil Problemi Yaşama	N	%
İkinci kuşak (İlk gelenlerin çocuğu)	11	9,1	Evet	44	36,4
Üçüncü kuşak (İkinci kuşağın çocuğu)	35	28,9	Hayır	77	63,6
Diğer (Yakın dönemde/sonradan giden eğitim/evlilik/iş/iltica amacıyla)	75	62,0	Toplam	121	100,0
Toplam	121	100,0			
			Yaşadıkları Eyalet	N	%
			Berlin	3	2,5
			Baden Württemberg	15	12,4
			Bavyera	10	8,3
			Hamburg	9	7,4
			Hessen	12	9,9
			Aşağı Saksonya	2	1,7
			Kuzey Ren Vestfalya	60	49,6
			Renanya-Palatina	4	3,3
			Saarland	1	0,8
			Saksonya	3	2,5
			Saksonya-Anhalt	1	0,8
			Schleswig-Holstein	1	0,8
			Toplam	121	100,0

4.2 Göçmenlerin Almanya’da Yaşayan Köken Ülke Göçmenleri (Türkler) ve Yerel Halkla (Almanlarla) İletişim Biçimleri ve Kültürlerarası İletişim

4.2.1 Almanya’ya Geliş Nedeni

Araştırmaya alınan göçmenlerin Almanya’ya geliş nedenleri incelendiğinde; en fazla “evlilik ve/veya aile birleşimi” diyenler gelmektedir. Bunu “Almanya doğumlu” (%30.6) ve eşit oranlarla “işçi olarak ve/veya yakın dönemde iş için” (%17.4), “eğitim/iltica için” (%17.4) diyenler izlemektedir (Tablo 2).

Konu, yaş dağılımlarına göre incelendiğinde; 18-35 yaş arası göçmenler arasında en fazla “Almanya doğumlu” (%35.5) olduğunu belirtenlerin ve “eğitim/iltica” (%27.4) nedeniyle geldiğini belirtenlerin olduğu saptanmıştır. 36-50 yaş arası göçmenler arasında sırasıyla “evlilik ve/veya aile birleşimi” (%50.8) nedeniyle geldiğini belirtenlerin ve “Almanya doğumlu” (%25.4) olduğunu belirtenlerin geldiği bulunmuştur (Tablo 2).

Yapılan istatistikî analiz sonucunda, katılımcıların Almanya’ya gelme nedeni konusu ile yaşları arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan önemli olduğu bulunmuştur ($P < 0.05$) (Tablo 2).

Tablo 2. Göçmenlerin Almanya’ya Gelme Nedeni Konusunun Yaşlarına Göre Dağılımı

	Yaş Grupları				Toplam	X ²	P
	18-35 yaş arası	%	36-50 yaş arası	%			
Almanya doğumlu	22	35,5%	15	25,4%	37	30,6%	
Evlilik ve/veya aile birleşimi	12	19,4%	30	50,8%	42	34,7%	
İşçi olarak ve/veya yakın dönemde iş için	11	17,7%	10	16,9%	21	17,4%	17,07
Eğitim /iltica için	17	27,4%	4	6,8%	21	17,4%	
Toplam	62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%	0,00*

X²: Ki kare Bağımsızlık Testi $p < 0,05$: İlişki var
Pearson Chi-Square

4.2.2 Yaşanılan Yerde Köken Ülke Göçmenleriyle Tanışma

Araştırma kapsamına alınan göçmenler arasında, yaşadıkları yerde köken ülke göçmenleriyle tanışma konusuna %57.0 ile “tanıdıklar vasıtasıyla”, %43.8 ile “iş yeri vasıtasıyla”, %41.3 ile “akrabalar aracılığıyla”, %26.4 ile “dernekler aracılığıyla”, %22.3 ile “sosyal medya aracılığıyla (twitter, facebook, whatsapp vb.)” diyenler gelmektedir (Tablo 3).

Yapılan istatistikî analiz sonucunda, katılımcıların yaşadıkları yerde köken ülke göçmenleriyle tanışma konusu ile yaşları arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan önemli olmadığı bulunmuştur ($P > 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Göçmenlerin Yaşadıkları Yerde Köken Ülke Göçmenlerle (Türkler) Tanışma Konusunun Yaşlarına Göre Dağılımı

		Yaş Grupları				Toplam		X ²	P
		18-35 yaş arası	%	36-50 yaş arası	%	%			
Akrabalar aracılığıyla	Hayır	39	62,9%	32	54,2%	71	58,7%	0,613	0,43
	Evet	23	37,1%	27	45,8%	50	41,3%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Tanıdıklar vasıtasıyla	Hayır	30	48,4%	22	37,3%	52	43,0%	1,520	0,21
	Evet	32	51,6%	37	62,7%	69	57,0%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
İş yeri vasıtasıyla	Hayır	31	50,0%	37	62,7%	68	56,2%	1,985	0,15
	Evet	31	50,0%	22	37,3%	53	43,8%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Dernekler aracılığıyla	Hayır	45	72,6%	44	74,6%	89	73,6%	0,002	0,96
	Evet	17	27,4%	15	25,4%	32	26,4%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Sosyal medya aracılığıyla (twitter,facebook, whatsApp vb.)	Hayır	51	82,3%	43	72,9%	94	77,7%	1,040	0,30
	Evet	11	17,7%	16	27,1%	27	22,3%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		

X²: Ki kare bağımsızlık testi p>0.05 ilişki yok

Pearson Chi-Square

Continuity Correction

4.2.3 Yaşanılan Yerde Destek Görme

Araştırma kapsamına alınan göçmenler arasında, “Almanya’da en çok kimlerden destek görüyorsunuz?” sorusuna en fazla sırasıyla %52.9 ile “Türk arkadaşlar”, %41.3 ile “buradaki aile/akrabalar”, %30.6 ile “hiç kimse” diyenler gelmektedir (Tablo 4).

Almanya’da görülen destek konusu göçmen katılımcıların yaş dağılımlarına göre incelendiğinde; buradaki aile/akrabalar, Türk dernekleri, Türk arkadaşlar, Alman arkadaşlar, Alman iş arkadaşları, Alman komşular, hiç kimse konuları için Ki Kare yapılmış ancak hiçbiri istatistiki açıdan önemli bulunmamıştır (P>0.05) (Tablo 4).

Tablo 4. Göçmenlerin Almanya’da Gördükleri Destek Konusunun Yaşlarına Göre Dağılımı

		Yaş Grupları				Toplam		X ²	P
		18-35 yaş arası		36-50 yaş arası		%			
Buradaki aile/akrabalar	Hayır	34	54,8%	37	62,7%	71	58,7%	0,482	0,487
	Evet	28	45,2%	22	37,3%	50	41,3%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Türk dernekleri	Hayır	56	90,3%	56	94,9%	112	92,6%		0,27
	Evet	6	9,7%	3	5,1%	9	7,4%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Türk arkadaşlar	Hayır	32	51,6%	25	42,4%	57	47,1%	1,036	0,309
	Evet	30	48,4%	34	57,6%	64	52,9%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Alman arkadaşlar	Hayır	53	85,5%	47	79,7%	100	82,6%	0,366	0,545
	Evet	9	14,5%	12	20,3%	21	17,4%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Alman iş arkadaşları	Hayır	57	91,9%	48	81,4%	105	86,8%	2,099	0,147
	Evet	5	8,1%	11	18,6%	16	13,2%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Alman komşular	Hayır	54	87,1%	50	84,7%	104	86,0%	0,012	0,912
	Evet	8	12,9%	9	15,3%	17	14,0%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Hiç kimse	Hayır	47	75,8%	37	62,7%	84	69,4%	1,864	0,172
	Evet	15	24,2%	22	37,3%	37	30,6%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		

X²: Ki kare bağımsızlık testi
p>0.05 ilişki yok
Continuity Correction
Pearson Chi-Square

NOT: Fisher's Exact Testi sadece P değerini vermekte

4.2.4 Köken Ülke Göçmenlerle Görüşme Sıklığı

Göçmenlerin yaşadıkları yerde köken ülke göçmeni akrabalarla/arkadaşlarla en fazla %30.6 ile “günlük ve/veya haftada birkaç kez” görüşüyoruz cevabını verdikleri belirlenmiştir. Bunu eşit oranlarla “haftada bir” (%24.8), “özel günlerde ve/veya hiç görüşmüyoruz” (%24.8) diyenler izlemiştir (Tablo 5).

Yapılan istatistiksel analiz sonucunda, yaşanan yerde köken ülke göçmeni akraba/arkadaşlarla görüşme sıklığı konusu ile katılımcıların yaşları arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan önemli olmadığı bulunmuştur (P>0.05) (Tablo 5).

Tablo 5. Göçmenlerin Yaşadıkları Yerde Köken Ülke Göçmeni (Türk) Akraba/Arkadaşlarla Görüşme Sıklığı Konusunun Yaşlarına Göre Dağılımı

	Yaş Grupları				Toplam	X ²	P	
	18-35 yaş arası	%	36-50 yaş arası	%				
Günlük ve/veya haftada birkaç kez	17	27,4%	20	33,9%	37	30,6%	3,504	0,32
Haftada bir	16	25,8%	14	23,7%	30	24,8%		
Ayda bir	16	25,8%	8	13,6%	24	19,8%		
Özel günlerde ve/veya hiç görüşmüyoruz	13	21,0%	17	28,8%	30	24,8%		
Toplam	62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		

X²: Ki kare bağımsızlık testi p>0.05 İlişki yok
Pearson Chi-Square

4.2.5 Köken Ülke Göçmeni Akraba/Arkadaşlarla Görüşme/İletişim Kurma Biçimleri

Araştırmaya alınan göçmenlerin yaşadıkları yerde köken ülke göçmeni akrabalar/arkadaşlarla iletişim kurma yolları konusuna sırasıyla %65.3 ile “evde aile arkadaş ziyaretleri”, %63.6 ile “telefonla iletişim”, %53.7 ile “dışarıda toplanıp yüz yüze görüşme”, %47.9 ile “sosyal medya aracılığıyla iletişim” diyenlerin geldiği belirlenmiştir (Tablo 6).

Göçmenlerin yaşadıkları yerde köken ülke göçmeni akraba/arkadaşlarıyla görüşme/iletişim kurma yolları ile yaş dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde; evde aile/arkadaş ziyaretleri, dışarıda toplanıp yüz yüze görüşme, telefonla iletişim, sosyal medya aracılığıyla iletişim konularında istatistiksel analiz yapılmış, ancak hiçbiri istatistiksel açıdan önemli bulunmamıştır (P>0.05) (Tablo 6).

Tablo 6. Göçmenlerin Yaşadıkları Yerde Köken Ülke Göçmeni (Türk) Akraba/Arkadaşlarla Görüşme/İletişim Kurma Yollarının Yaşlarına Göre Dağılımı

		Yaş Grupları				Toplam	X ²	P	
		18-35 yaş arası	%	36-50 yaş arası	%				
Evde aile/arkadaş ziyaretleri	Hayır	24	38,7%	18	30,5%	42	34,7%	0,572	0,45
	Evet	38	61,3%	41	69,5%	79	65,3%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Dışarıda toplanıp yüz yüze görüşme	Hayır	25	40,3%	31	52,5%	56	46,3%	1,816	0,17
	Evet	37	59,7%	28	47,5%	65	53,7%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Telefonla iletişim	Hayır	23	37,1%	21	35,6%	44	36,4%	0,000	1,00
	Evet	39	62,9%	38	64,4%	77	63,6%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Sosyal medya aracılığıyla iletişim	Hayır	29	46,8%	34	57,6%	63	52,1%	1,427	0,23
	Evet	33	53,2%	25	42,4%	58	47,9%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		

X²: Ki kare bağımsızlık testi p>0.05 İlişki yok
Continuity Correction
Pearson Chi-Square

4.2.6 Yerel Halkla Görüşme Sıklığı

Araştırmaya alınan göçmenler arasında, yerel halktan arkadaşlarıyla görüşme sıklığı konusuna; en fazla %24.8 ile “özel günlerde” görüştüğünü belirtenlerin, bunu eşit oranlarla “ayda bir” (%24.0) görüştüğünü ve “hiç görüşmediğini” (%24.0) belirtenlerin geldiği saptanmıştır (Tablo 7).

Yapılan istatistiksel analiz sonucunda, yaşadıkları yerde yerel halktan arkadaşlarıyla görüşme sıklığı konusu ile katılımcıların yaşları arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan önemli olmadığı bulunmuştur ($P>0.05$) (Tablo 7).

Tablo 7. Göçmenlerin Yaşadıkları Yerde Yerel Halktan (Alman) Arkadaşlarıyla Görüşme Sıklığı Konusunun Yaşlarına Göre Dağılımı

	Yaş Grupları				Toplam	X ²	P
	18-35 yaş arası		36-50 yaş arası				
		%		%	%		
Günlük ve/veya haftada birkaç kez	7	11,3%	14	23,7%	21	17,4%	
Haftada bir	8	12,9%	4	6,8%	12	9,9%	
Ayda bir	16	25,8%	13	22,0%	29	24,0%	5,416
Özel günlerde	18	29,0%	12	20,3%	30	24,8%	0,24
Hiç görüşmüyor	13	21,0%	16	27,1%	29	24,0%	
Toplam	62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%	

X²: Ki kare bağımsızlık testi $p>0.05$ ilişki yok
Pearson Chi-Square

4.2.7 Yerel Halkla Görüşme/İletişim Kurma Biçimleri

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların yerel halkla iletişim kurma konusuna sırasıyla %48.8 ile “dışarıda toplanıp yüz yüze görüşme”, %41.3 ile “telefonla iletişim”, %35.5 ile “sosyal medya aracılığıyla iletişim”, %21.5 ile “özel günlerde (dini/bayram vb.)”, %20.7 ile “evde karşılıklı ziyarette bulunma” diyenlerin geldiği saptanmıştır (Tablo 8).

Yerel halkla görüşme/iletişim kurma yolları konusu katılımcıların yaş dağılımlarına göre incelendiğinde; hem 18-35 yaş arasında olanlarda (%53.2) hem de 36-50 yaş arasında olanlarda (%44.1) “dışarıda toplanıp yüz yüze görüşme” diyenlerin ilk sırada geldiği bulunmuştur. Bunu 18-35 yaş arasında olanlarda “sosyal medya aracılığıyla iletişim” (%45.2), “telefonla iletişim” (%43.5) diyenlerin; 36-50 yaş arasında olanlarda “telefonla görüşme” (%39.0), “sosyal medya aracılığıyla iletişim” (%25.4) diyenlerin geldiği belirlenmiştir. “Sosyal medya aracılığıyla iletişim” 18-35 yaş arasında olanlarda %45.2, 36-50 yaş arasında olanlarda %25.4 olarak saptanmıştır (Tablo 8).

Yapılan istatistiksel analiz sonucunda; yerel halkla görüşme/iletişim kurma yolları konusu ile katılımcıların yaş dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde; sosyal medya aracılığıyla iletişim konusu ile katılımcıların yaş dağılımları arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan önemli olduğu ($P<0.05$), evde karşılıklı ziyarette bulunma, dışarıda toplanıp yüz yüze görüşme, telefonla iletişim kurma, özel günlerde (dini, bayram vb.) görüşme, iş yerinde ve/veya dışarıda karşılaşma, görüşmüyoruz konularında ise farklılığın istatistiksel açıdan önemli olmadığı bulunmuştur ($P>0.05$) (Tablo 8).

Tablo 8. Göçmenlerin Yaşadıkları Yerde Yerel Halkla (Almanlarla) Görüşme/İletişim Kurma Yollarının Yaşlarına Göre Dağılımı

		Yaş Grupları				Toplam		X ²	P
		18-35 yaş arası		36-50 yaş arası		%			
			%		%		%		
Evde karşılıklı ziyarette bulunma	Hayır	48	77,4%	48	81,4%	96	79,3%	0,096	0,75
	Evet	14	22,6%	11	18,6%	25	20,7%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Dışarıda toplanıp yüze yüze görüşme	Hayır	29	46,8%	33	55,9%	62	51,2%	1,015	0,31
	Evet	33	53,2%	26	44,1%	59	48,8%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Telefonla iletişim kurma	Hayır	35	56,5%	36	61,0%	71	58,7%	0,106	0,61
	Evet	27	43,5%	23	39,0%	50	41,3%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Sosyal medya aracılığıyla iletişim	Hayır	34	54,8%	44	74,6%	78	64,5%	4,316	0,03*
	Evet	28	45,2%	15	25,4%	43	35,5%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Özel günlerde (dini/bayram vb) görüşme	Hayır	46	74,2%	49	83,1%	95	78,5%	0,93	0,33
	Evet	16	25,8%	10	16,9%	26	21,5%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
İş yerinde ve/veya dışarıda karşılaşıldığında	Hayır	57	91,9%	51	86,4%	108	89,3%	0,465	0,495
	Evet	5	8,1%	8	13,6%	13	10,7%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Görüşmüyoruz	Hayır	61	98,4%	56	94,9%	117	96,7%		0,29
	Evet	1	1,6%	3	5,1%	4	3,3%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		

X²: Ki kare bağımsızlık testi p* < 0,05: İlişki var

Pearson Chi-Square

Continuity Correction

NOT: Fisher's Exact Testi sadece P değerini vermekte

4.2.8 İlerleyen Dönemlerde Yaşamını Sürdürmek İstedığı Yer

Araştırma kapsamına alınan göçmenler arasında ilerleyen dönemlerde yaşamını sürdürmek istediği yer konusuna, "burada sürekli kalmak" (%52.1) diyenlerin önde geldiği, bunu "emekli olduktan sonra Türkiye'ye dönmek" (%24.0) ve "kararsızım" (%21.5) diyenlerin izlediği belirlenmiştir (Tablo 9).

Konu, katılımcıların yaş dağılımlarına göre incelendiğinde; her iki yaş dağılımında "burada sürekli kalmak" (18-35 yaş arası %62.9; 36-50 yaş arası %40.7) diyenlerin önde geldiği, bunu 18-35 yaş arası olanlarda %22.6 ile "kararsızım", %19.4 ile "başka bir ülkede yaşamak"; 36-50 yaş arası olanlarda %30.5 ile "emekli olduktan sonra Türkiye'ye dönmek", %20.3 ile "kararsızım" diyenlerin izlediği bulunmuştur. "Burada sürekli kalmak" konusunun 18-35 yaş arası olanlarda %62.9, 36-50 yaş arası olanlarda %40.7 olduğu saptanmıştır (Tablo 9).

Yapılan istatistiksel analiz sonucunda, göçmenlerin ilerleyen dönemlerde yaşamını sürdürmek istediği yer konusu ile yaş dağılımları arasındaki ilişki incelendiğinde; burada sürekli kalmak konusu ile göçmenlerin yaşları arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan önemli olduğu (P < 0.05), Türkiye'ye dönmek, emekli olduktan sonra Türkiye'ye dönmek, başka bir ülkede yaşamak, kararsızım, fikrim

yok, yazın Türkiye’de kışın Almanya’da yaşamak konularında ise farklılığın istatistiki açıdan önemli olmadığı bulunmuştur ($P>0.05$) (Tablo 9).

Tablo 9. Göçmenlerin İlerleyen Dönemlerde Yaşamını Sürdürmek İstedığı Yer Konusunun Yaşlarına Göre Dağılımı

		Yaş Grupları				Toplam	X ²	P	
		18-35 yaş arası	%	36-50 yaş arası	%				
Burada sürekli kalmak	Hayır	23	37,1%	35	59,3%	58	47,9%	5,983	0,01*
	Evet	39	62,9%	24	40,7%	63	52,1%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Türkiye’ye dönmek	Hayır	58	93,5%	51	86,4%	109	90,1%	1,007	0,31
	Evet	4	6,5%	8	13,6%	12	9,9%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Emekli olduktan sonra Türkiye’ye dönmek	Hayır	51	82,3%	41	69,5%	92	76,0%	2,049	0,15
	Evet	11	17,7%	18	30,5%	29	24,0%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Başka bir ülkede yaşamak	Hayır	50	80,6%	54	91,5%	104	86,0%	2,131	0,14
	Evet	12	19,4%	5	8,5%	17	14,0%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Kararsızım	Hayır	48	77,4%	47	79,7%	95	78,5%	0,006	0,93
	Evet	14	22,6%	12	20,3%	26	21,5%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Fikrim yok	Hayır	61	98,4%	57	96,6%	118	97,5%		0,48
	Evet	1	1,6%	2	3,4%	3	2,5%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		
Yazın Türkiye’de kışın Almanya’da yaşamak	Hayır	62	100,0%	56	94,9%	118	97,5%		0,11
	Evet	0	0,0%	3	5,1%	3	2,5%		
Toplam		62	100,0%	59	100,0%	121	100,0%		

X²: Ki kare bağımsızlık testi $p^*<0,05$: İlişki var

Pearson Chi-Square

Continuity Correction

NOT: Fisher's Exact Testi sadece P değerini vermekte

5 Sonuç ve Öneriler

Dijital kültürün yükselişi sosyal medya ağlarının kullanımının artışıyla, internet ortamında yapılan araştırmaların sayısı çeşitlenerek artış göstermektedir. Bu araştırmalar arasında Almanya’da yaşayan köken ülke göçmenleri üzerine uzaktan veri toplayan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dijital çağda, dijital kültürün etkisiyle yurt dışında yaşayan göçmenlerimizin hem Türkiye’deki hem de diğer ülkelerdeki yakın akraba ve aileleri ile görüşme sıklıkları ve görüşme yollarında artış yaşanmıştır. Dijital kültür aynı ülkede hatta aynı şehirde yaşayan kişilerin günlük iş yoğunluğu içerisinde yüz yüze görüşme imkânı bulamadığı durumlarda bile birbirlerinden haberdar olmalarına vesile olmuştur. Bu araştırmanın internet üzerinden yapılması ve internete ulaşan kişi sayısının tam olarak bilinmemesi nedeniyle, elde edilen bulguları genele yaymak mümkün görünmemektedir. Bu nedenle araştırmada elde edilen bulgular, eldeki örneklem çerçevesinde yorumlanmaktadır. Bu çalışma, göçmenlerin hem köken ülke göçmenleriyle hem de yerel halkla aralarında göçmen ağ teorisinin varlığını sürdürüp sürdürmediğini anlamak adına gerçekleştirilmiştir.

İnternet ortamında verilerin toplandığı bu araştırmada hem ülkemizden ilk giden göçmenlerin çocukları (ikinci kuşak) hem de orada doğup büyüyen çocukların (üçüncü kuşak) ve yakın dönemde/sonradan göç etmiş olanların (evlilik/egitim/iş/iltica) köken ülke göçmenlerle ve yerel halkla ağ teorisi unsurlarından faydalandıkları ve kültürlerarası etkileşimin yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada göçmenlerin eğitim düzeylerinin yüksek olduğu, hemen hemen dörtte üçünün lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularında eğitim düzeyinin yüksek çıkması, araştırmada üçüncü kuşak katılımcı sayısı ile birlikte yakın dönemde eğitim ve iltica amacıyla göç etmiş katılımcı sayısının olmasıyla da ilişkilidir. Nitekim eğitim ve iltica amacıyla göç edenlerde yaş düştükçe artış olduğu görülmektedir. 2015 ve sonrası dönemde birçok kişi iltica etmek zorunda kalmıştır. Günümüz web dünyasında, ağ bağlantılarının etkisiyle bilgiye erişim artmış çok sayıda kişinin uluslararası eğitim imkânlarından faydalanması için kapı aralanmış, birçok kişi aralanan bu kapılarda eğitim almak için imkânlarını zorlamıştır. Bu zorlamada son dönemde ülkede yaşanan siyasi ve iktisadi koşulların etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir. Yaşam için elzem olan ekonomik koşulların sağlanamadığında, kişi hangi yaşta olursa olsun göç yolunu deneyecektir. Nitekim işçi olarak ve/veya yakın dönemde iş için göç edenlerin sayısının her iki yaş grubunda birbirine yakın olması ekonomik zorlukların her yaş döneminde göç nedeni olabileceğini göstermektedir. Araştırmada dil bilmeyenlerin veya biraz bilenlerin ve dil nedeniyle iletişim sıkıntısı yaşayanların oranının yüksek olmasının, katılımcılar arasında yakın dönemde Almanya'ya yerleşenlerin oranının yüksek olmasıyla ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Katılımcılar arasında Almanya'ya ilk kez gittiklerinde ücretli olarak otel vb. yerlerde barınanların yanı sıra akraba yanında geçici olarak barınanların da olduğu ve evlilik/aile birleşimi nedeniyle göçün devam ettiği görülmektedir. Bu sonuçlar göçmen ağ teorisinin varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Ağ teorisinin varılan ülkede göçmenlerin maliyet ve risklerini azaltmada etkili olduğu, yeni göçmenlerle eski göçmenler arasında dayanışma sağladığı düşünüldüğünde, bir kısım göçmenin yerleştiği ülkede zorluk çekmeden yaşamına başladığı öngörülebilir. Ağ teorisinin varlığı aynı zamanda geleneksel dayanışma kültürünün ve geleneksel evlilik şeklinin varlığını sürdürdüğünü de göstermektedir.

Köken ülke göçmenlerin Almanya'ya gelme nedeni konusunu ele aldığımızda ağ teorisinin varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan göçmenler arasında Almanya'ya gelme nedenine en fazla (36-50 yaş arasında %50.8) evlilik ve/veya aile birleşimi diyenler gelmektedir. Bu bulgu hem Çağlar'ın (t.y) Avrupa'daki göçmenlerimiz üzerine gerçekleştirdiği araştırmada ithal evlilik olarak da adlandırdığı araştırma bulgularını hem de Abadan-Unat'ın (2017) belirttiği aile birleşmelerini destekler niteliktedir. Araştırmada 18-35 yaş arasında olanlarda ise en fazla (%27.4) eğitim/iltica için diyenler gelmektedir. Ülkemizde yurtdışında öğrenim gören öğrenci sayısının yıldan yıla (yurt dışı burslu öğrenci sayı 2018, 2746; 2019, 2818) artış (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019; MEB, 2020) göstermesi ve Almanya'ya iltica eden kişi sayısının 2015 yılından sonra artış (2017-2019 yılları arası koruma arayan 23.610 kişi; 2020 yılı koruma arayan 3.915 kişi) göstermesi (Almanya Federal İstatistik Ofisi, 2022) araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Araştırmamızın hipotezi olan göçmenlerin Almanya'ya geliş nedeni konuları için yapılan istatistiksel analiz sonucunda "göçmenlerin Almanya'ya gelme nedenleri ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir" hipotezinin (H0) örneklemimiz kapsamında doğrulandığı (P<0.05) görülmektedir.

Araştırmada Almanya'da yaşayan göçmenlerin, köken ülke göçmenleriyle sosyalleşmek için tüm ağ teorisi unsurlarını kullandıkları görülmektedir. Yaş artışıyla birlikte ev ziyaretlerinin artış gösterdiği, yaşın düşmesiyle telefonla iletişimin öne geçtiği görülmektedir. Evde misafir ağırlamak, misafir gitmek geleneksel doğu kültüründe önem verilen bir konudur. Günümüz dünyasında web çağı ile karşılaştırsak telefonla iletişimin geleneksel iletişim haline geldiğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede göçmenlerin geleneksel görüşme yollarını tercih ettikleri, geleneksel bağlarını korudukları söylenebilir. Bununla birlikte yeni iletişim yollarının kullanıldığı göz ardı edilmemelidir.

Araştırma bulgularına göre, köken ülke göçmenlerin, yerel halkla dostluk bağları kurduğu, kültürlerarası iletişimin, etkileşimin varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Köken ülke göçmenleri arasında gerçekleşen ev ziyaretleri, yerel halkla görüşmede yerini, dışarıda yüz yüze görüşme şekline bırakmıştır. Yerel halkla görüşme yollarına en fazla sırasıyla dışarıda toplanıp yüz yüze görüşme (%48.8), telefonla iletişim (%41.3) ve sosyal medya acılığıyla iletişim (%35.3) diyenler gelmektedir.

En fazla özel günlerde ve dışarıda yüz yüze görüşme şekli dostluk bağlarının kültürel farklılık çerçevesinde gerçekleştiğini düşündürmektedir. Araştırmamızın “göçmenlerin yaşadıkları yerde yerel halkla (Almanlarla) iletişim yolları ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezinin (H6) sosyal medya aracılığıyla iletişim konusu için doğrulandığı (P<0.05) görülmektedir. Bu bulgular göçmen ağ teorisi unsurlarıyla örtüşmektedir. Rittersberger-Tılıç ve Güllüoınar (2009: 45) Almanya’da köken ülke göçmenleri üzerine gerçekleştirdiği araştırmasında kadınların erkeklere kıyasla daha fazla etnik yapı ve kültürden insanlarla iletişim kurabildiğini dile getirmiştir. Yerel halk ile köken ülke göçmenler arasında bir bütünleşme yaşandığından söz etmenin mümkün olduğu, hemen hemen üçte ikisini kadınların oluşturduğu bu araştırmada sosyal medya kullanımının orta yaştakilere oranla, gençlerde yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumu modern dönemde insanların iletişimde oldukları bireylerin çoğunu tanımamasının yanı sıra, yüz yüze ilişkinin yerini iletişim araçlarıyla sağlanan dolaylı iletişime bırakması (Yelken, 2004: 18) ile ilişkilendirebiliriz. Van Dijk (2016), sosyal medyanın hayat ve iletişimde bazı sınırları muğlaklaştırır da özellikle gençler arasında kimliğin geliştirilmesi, ilişkilerin sürdürülmesi ve geliştirilmesi açısından kullanılabileceğini dile getirmiştir. Araştırma sonucuna göre göçmenlerin yaşadıkları ülkenin halkıyla iletişim içinde olduğunu söylemek mümkün. Sosyal medya ile kişi, çevresinde olanlardan haberdar olacak, yeni kişileri, toplulukları, olanakları taniyacak, karşılıklı bilgi alışverişinde bulunacaktır. Araştırma bulgularında yakın dönemde göç edenlerin çoğunlukta olması, yerel halkla, çevreyle etkileşim çabası içinde olabileceğini, sosyal medya kullanımının bu nedenle yüksek olabileceğini de düşündürmektedir.

Almanya’da sürekli kalmak istediğini belirtenler arasında genç neslin önde geldiği görülmektedir. Bu bulgular, genç neslin ilerleyen dönemlerde yaşamını sürdürmek istediği yer konusuna dair fikirlerinin; katılımcılar arasında 1-5 yıl aralığında gelenlerin ve yakın dönemde eğitim/iltica ve iş amacıyla yerleşen katılımcıların sayısının yüksek olması, vardığı ülkenin imkânlarının fazla olması ancak henüz ülkeye yerleşmenin tam sağlanamaması dolayısıyla diğer olanak ve fırsatların da değerlendirilme aşamasında olmasıyla ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Orta yaş nesilde ise ülkeye yerleşmenin tam olarak sağlanması, çocuklarının doğdukları veya yerleştikleri ülkede kalmayı tercih etmesi sonucu, aile bağları nedeniyle Almanya’da sürekli kalmak ile köken ülkeye dönme arasında kararsız kalmış olabileceğini düşündürmektedir. Orta yaş nesilde Almanya’da sürekli kalmak isteyenlerin oranının yüksek olması göç edilen ülkede güçlü ağ bağlantılarının (aile/akraba bağları) olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede “göçmenlerin ilerleyen dönemlerde yaşamını sürdürmek istediği yer ile yaş dağılımları arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezinin (H7) “burada sürekli kalmak” konusu için doğrulandığı (P<0.05) görülmektedir. Araştırma bulgularımızı destekler biçimde Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Uygulama ve Araştırma Merkezi [HÜGO] (2013) tarafından Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenlilerle yapılan araştırmada katılımcılar arasında %36.0’ının Türkiye’ye yerleşmeyi düşünmediği (*kesinlikle yerleşmem* %22.0; *Türkiye’ye yerleşmem* %14.0) belirlenmiştir.

Göçmenlerin hem köken ülke göçmenleri hem de yerel halkla iletişimde ağ teorisi unsurlarını kullandıkları, bu unsurlarda dijital olanakların etkili olduğu, dijital ağ aracılığıyla iletişimlerini arttırdıkları, kültürlerarası etkileşimin sağlandığı, yerel halkla uyum ve sosyal bütünleşme içinde oldukları sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak dijital ortamın, sosyal yaşamda birleştirici, bütünleştirici, yakınlaştırıcı etkisi olduğu, ilişkileri artırıcı yönünün olduğu, bunun yerel halk ile göçmenler arasında entegrasyonun sağlanmasında rol oynayacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede dijital ortamda entegrasyon faaliyetlerinin artırılması önerilmektedir.

Araştırmada göçmenlerin eğitim düzeylerinin yüksek olduğu, hem köken ülke göçmenlerle hem de yerel halkla etkileşimlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Yaşanılan ülkede toplumla yüksek etkileşim bireyin, ailenin, toplumun ve entegrasyonun gelişmesinde rol oynayacaktır. Göçmenlerin ve yerel halkın birbirlerini yakından tanımak, birbirleriyle etkileşimini arttırmak, ortak kültür oluşturmak için kültürlerarası paylaşımaya yönelik yüz yüze aktivitelerle birlikte dijital ortama aktarılan ve dijital ortamda gerçekleştirilen aktiviteler gerçekleştirilmesi, iletişimin artırılması önerilmektedir.

Göçün çeşitlilik gösterdiği çağımızda göç nedenlerinden biri de eğitimidir. Eğitim amacıyla bir ülkeden başka bir ülkeye giden göçmenlerin sayısı hızla artış göstermektedir. Bilgi çağında olduğumuz dünyada eğitim amaçlı göç eden kişiler gittikleri ülkeye bilgilerini, birikimlerini, enerjilerini, hedeflerini de götürmektedir. Göç eden öğrencilerin, eğitimi sonrasında ülkeye dönmesi, sahip

olduğu bilgi, birikim ve enerjiyi ülke için değerlendirmesi, ülkenin gelişimine katkı sağlaması Türkiye için büyük kazanç sağlayacağından, göç edenlerin eğitim sonrası ülkeye geri dönüşlerinin sağlanması için koşullarını geliştirmeye yönelik iktisadi ve akademik adımlar atılması önerilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: Makalenin veri toplama ve yazma sürecine verdiği destekten dolayı Prof. Dr. Ramazan Yelken’e teşekkür ederim.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Acknowledgements: I would like to thank Prof. Dr. Ramazan Yelken for his contribution throughout the data collection and writing process of the present paper.

Kaynakça/ References

Abadan-Unat, N. (2017). *Bitmeyen göç konuk işçilikten ulus ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Akbaş, E. (2012). Göçmenler arasındaki dayanışmacı ağların dönüşümü: Göçmen sivil toplum örgütlerinin yeni misyonu. S.G. İhlamur-Öner ve A.Ş. Öner (Der.), *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar* içinde (ss,335-351). İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Almanya Federal İstatistik Ofisi. (2022). *Foreign population by age and selected citizenships*. 25 Mart 2022 tarihinde <https://www.destatis.de/EN/Themes/SocietyEnvironment/Population/Migration-Integration/Tables/foreigner-age-groups.html> adresinden erişildi.

Almanya Federal İstatistik Ofisi. (2022). *Persons seeking protection by protection status, year of first entry and countries of origin (citizenship)*. 25 Mart 2022 tarihinde <https://www.destatis.de/EN/Themes/SocietyEnvironment/Population/MigrationIntegration/Tables/protection-year-off-first-entry-status.html;jsessionid=513AF461532F68F0505C7696ED872F6E.live712> adresinden erişildi.

Castells, M. (2012). Ağ toplumunda iletişim, iktidar ve karşı-iktidar (Çev. T. Sepetçi). *Yeni Medya Üzerine Kavramlar, Yaklaşımlar ve Uygulamalar* içinde (ss, 13-45). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınları. No. ÇV1.

Castells, M. (2005). *Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür ağ toplumunun yükselişi*. (Çev. E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Çağlar, A. (t.y.). *Almanya, İsviçre ve Fransa’daki Türkiye kökenli göçmenler: Aidiyet sorunları ve beklentiler*. 20 Ocak 2022 tarihinde <http://www.alicaglar.net.tr/StaticFiles/file/turkiye-kokenli-gocmenler.pdf> adresinden erişildi.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17).

Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve uluslararası toplumsal alanlar*. (Çev. A.Z. Gündoğan ve C. Nacar) İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Gencer, T.E. ve Aktan, M.C. (2021). Dijitalleşen çağda ve toplumda değişen ihtiyaçlar ve sorunlar: E-sosyal hizmet (Sosyal hizmet 2.0) gereksinimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 1143-1175.

Gurak, D.T. ve Caces, F.M.(1992). Migration networks and the shaping of migration systems. M.M. Kritz, L.L. Lim ve H. Zlotnik (Ed.), *International Migration Systems* içinde (ss, 150-176). Calerendon Press. Oxford.

HÜGO (2013). *Avrupa kamuoyu araştırmaları. Euro-Turks-barometre*. 30 Aralık 2021 tarihinde http://fs.hacettepe.edu.tr/hugo/dosyalar/ETB_rapor.pdf adresinden erişildi.

Ihlamur-Öner, S.G. (2012). Ulusötesi göç sürecinde dini ağlar ve örgütler. S.G. Ihlamur-Öner ve A.Ş. Öner (Der.), *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar* içinde (ss, 309-333). İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Massesy, D.S., Arango, J. Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. ve Taylor, J.E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.

Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurtdışı Eğitim Genel Müdürlüğü (2019). *2018 yılı faaliyet raporu*. 23 Ocak 2022 tarihinde https://yyegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/22105156_YYEGM_2018_Ydare_Faaliyet_Raporu.pdf adresinden erişildi.

Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurtdışı Eğitim Genel Müdürlüğü (2020). *2019 yılı faaliyet raporu*. 23 Ocak 2022 tarihinde https://yyegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/25110141_2019_YYIY_Birim_Faaliyet_Raporu_-_PDF.pdf adresinden erişildi.

Olgun, C.K. (2020). Dijital kültürün yükselişine doğru: Riskler ve fırsatlar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 185-218.

Ölçekçi, H. (2020). Dijital iletişim ve küresel kültürel etkileşimin homojenleşme, kutuplaşma ve melezleşme süreçleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 50, 146-163.

Portes, A. (1998). Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*, 24, 1-24.

Rittersberger-Tılıç, H. ve Güllüpınar, F. (2009). *Almanya'daki üçüncü kuşak gençliğin kimlik halleri, dayanışma ve çatışmanın rolü*. 23 Ocak 2022 tarihinde <https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/50048/T0RZeE1EQT0.pdf> adresinden erişildi.

Tekindal, S. (2021). *Nicel, nitel karma yöntem araştırma desenleri ve istatistik*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Law, J. (2020). Aktör ağ kuramı (Çev. Z. Karagöz), B.S. Turner (Ed.), *Sosyoloji Sözlüğü* içinde. İstanbul: Pinhan Yayınevi.

Van Dijk, J. (2016). *Ağ toplumu*. İstanbul: Kafka Yayınları. E-Kitap.

Yaman, G. (2014). Göçmen ilişkiler ağının ulusötesi göçe etkisi: Belçika'daki Emirdağlılar örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, 21, 281-299.

Yelken, R. (2004). Yeni sosyal oluşumlar ve cemaatin dönüşümü. *Sosyoloji Dergisi*, (12-13), 15-24.